

28 اپریل 2022

داکتر سید عبدالله کاظم

معضله اوکراین و پیچیدگی های آن در سطح جهانی

هنوز دنیا از شر کرونا (کوید19) رهایی نیافته که موضوع حمله روسیه به اوکراین در روابط بین المللی به یک "کرونا" جدید مبدل شده و اثرات مستقیم و غیرمستقیم آن بر همه ممالک جهان سایه افکنده است. همین امروز مقاله ای نظرم را جلب کرد که چند ساعت قبل در وبسایت فارسی/دری بی بی سی مورخ 28 اپریل 2022 تحت عنوان "چرا روسیه به اوکراین حمله کرد و پوتین چه میخواهد؟" به نشر رسیده است. در این مقاله با طرح سؤالیهای چند و پاسخ مختصر به آنها سعی گردیده تا به جوانب مختلف موضوع روشنی انداخته و پیچیدگی های موضوع اوکراین وضاحت دهد. برای مزید معلومات خوانندگان گرامی این پورتال که علاقمند آگاهی از مسایل بین المللی میباشند، خواستم متن این نوشته تحلیلی بی بی سی را (با انصراف از نشرعکس ها) عیناً اقتباس و خدمت تقدیم دارم:

چرا روسیه به اوکراین حمله کرد و پوتین چه می خواهد؟

8ساعت پیش [28 اپریل 2022]

وقتی ولادیمیر پوتین با به راه انداختن جنگ علیه کشوری دموکراتیک با ۴۴ میلیون نفر جمعیت، صلح در اروپا را درهم شکست، توجیهش این بود که اوکراین مدرن و متمایل به غرب تهدیدی دائمی است و روسیه نمیتواند "امنیت، توسعه و حیات" را حس کند.

اما بعد از مرگ هزاران نفر در شهرهای کوچک و بزرگ ویران شده و آواره شدن میلیون ها نفر در داخل و فراتر از مرزهای اوکراین، این سوالات همچنان باقی است: هدف او چه بود و این جنگ چگونه پایان خواهد یافت؟

هدف پوتین چه بود؟

هدف اولیه رهبر روسیه تاخت و تاز به اوکراین و براندازی دولتش بود تا یک بار برای همیشه به تمایل این کشور برای پیوستن به پیمان دفاعی غرب یعنی ناتو پایان دهد.

اما او در تسخیر کیف پایتخت اوکراین ناکام ماند و حالا نگاهش به سمت شرق و جنوب اوکراین چرخیده است. او هنگام آغاز تهاجم در ۲۴ فوریه به مردم روسیه گفت هدفش "غیرنظامی کردن و نازی زدایی اوکراین" و دفاع از مردمی بوده که به گفته او هشت سال در معرض قلدری و نسل کشی دولت اوکراین بودند. او تاکید کرد: "برنامه ما اشغال خاک اوکراین نیست. قصد نداریم به زور چیزی را به کسی تحمیل کنیم."

او ادعا کرد که این جنگ یا تهاجم نبوده و صرفاً چیزی به نام "عملیات نظامی ویژه" بوده که رسانه های تحت کنترل دولت باید خود را با آن تطبیق می دادند.

ادعاهای مرتبط با نازی ها و نسل کشی کاملاً بی اساس بودند، اما واضح بود که روسیه لحظه ای حیاتی را پیش روی خود می دید. سرگی ناریشکین رئیس سازمان امنیت خارجی گفت: "آینده روسیه و جایگاه آتش در دنیا در معرض خطر است."

د پانو شمیره: له 1 تر 4

افغان جرمن آنلاین په درنیت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

پاڼه: دلېکنډي د لیکنيزې بڼې پاڼوالي د لیکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکې په څير و لولئ

سرگی لاوروف وزیر امور خارجه روسيه درباره آنچه "آزاد کردن اوکراین از ظلم"، آن هم در حالی که ولادیمیر زلنسکی رئیس‌جمهور اوکراین که در فرایندی دموکراتیک انتخاب شده بود، گفت: "دشمن، من را هدف شماره یک تعیین کرده است؛ خانواده‌ام هدف شماره دو هستند."

روسیه از شمال و از طریق بلاروس و همچنین از شرق و جنوب حمله کرد، اما مقاومت سرسختانه اوکراین باعث تلفات سنگین نیروهایش شد و کرملین را وادار کرد نقشه‌اش را برای خلع کردن دولت کنار بگذارد.

آیا پوتین اهدافش را تغییر داده است؟

روسیه یک ماه بعد از تهاجم اعلام کرد که هدف اصلی‌اش "آزادی دونباس" بوده است و به شکل کلی به مناطق شرقی اوکراین شامل لوهانسک و دونتسک اشاره کرد. بیش از یک سوم این ناحیه از قبل و در جریان جنگی که سال ۲۰۱۴ آغاز شد، در اختیار جدایی طلبان تحت حمایت روسیه بود.

کرملین ادعا کرد به اهدافش در مرحله اول تهاجم "به شکل کلی دست یافت" و آن را کاهش قابل ملاحظه توان نبرد اوکراین توصیف کرد.

اما ناکامی روسیه در تسخیر کیف، تلفات سنگین و عقب نشینی از مناطق اطراف پایتخت شواهدی هستند که نشان می‌دهد روسیه اهدافش را محدود کرده است.

حالا تمرکز نیروهایشان بر تصرف دو منطقه بزرگ شرقی و ایجاد کریدور زمینی در امتداد ساحل جنوبی است، از شرق کریمه تا مرز روسیه.

پیش از تهاجم نظامی مشخص بود ولادیمیر پوتین با به رسمیت شناختن دو دولت دست نشانده روسیه در لوهانسک و دونتسک، همه شرق اوکراین را می‌خواست. رئیس دولت لوهانسک مدتی پیش پیشنهاد برگزاری همه‌پرسی برای پیوستن به روسیه را مطرح کرده است، چیزی شبیه به رای‌گیری سال ۲۰۱۴ در کریمه که در سطح بین‌المللی بی‌اعتبار شناخته می‌شود.

هنوز مشخص نیست که آیا رهبر روسیه امیدوار است کل منطقه جنوبی خرسون را هم در اختیار بگیرد و قلمروی بیشتری در امتداد کرانه دریای سیاه در اوکراین را تصرف کند یا خیر.

ولادیمیر پوتین و رای اهداف نظامی، خواسته بزرگتری هم دارد که چیزی نیست جز بی‌طرفی آتی اوکراین. اوکراینی‌ها پیشنهاد داده‌اند این بی‌طرفی در قبال تضمین امنیتی از طرف متحدان‌شان شکل بگیرد و آن را به عنوان بخشی از یک توافق صلح فراگیر در مذاکرات شکل گرفته در ترکیه پیشنهاد داده‌اند.

چرا پوتین اوکراین را بی‌طرف می‌خواهد؟

از زمان استقلال اوکراین در سال ۱۹۹۱ و همزمان با فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی، این کشور به تدریج به سمت غرب چرخیده است؛ هم به سمت اتحادیه اروپا و هم ناتو.

رهبر روسیه که سقوط شوروی را "تجزیه روسیه باستانی" تلقی می‌کند، قصد دارد این روند را وارونه کند. او که منکر تاریخ طولانی اوکراین است، ادعا کرده که روس‌ها و اوکراینی‌ها ملت واحدی هستند. او تاکید دارد: "اوکراین هرگز استقلالی حقیقی نداشته است."

فشار او بر ویکتور یانوکوویچ رئیس‌جمهور پیشین اوکراین که حامی روسیه بود، باعث شد در سال ۲۰۱۳ قرارداد با اتحادیه اروپا امضا نشود و همین اعتراضاتی را برانگیخت که در نهایت زمینه‌ساز شکست او در انتخابات ریاست جمهوری در فوریه ۲۰۱۴ شد.

سپس روسیه منطقه کریمه در جنوب اوکراین را تصرف کرد و شورش جدایی طلبانه در شرق این کشور و جنگی به راه انداخت که جان ۱۴ هزار نفر را گرفت.

وقتی در ماه فوریه برای تهاجم نظامی آماده می‌شد، قرارداد صلح نافر جام مینسک منعقد شده در سال ۲۰۱۵ را کنار گذاشت و ناتو را متهم کرد که تهدیدی برای "آینده تاریخی ما به عنوان یک ملت" است و ادعایی بی‌پایه را مطرح کرد که کشورهای عضو ناتو می‌خواهند کریمه را به جنگ بکشانند.

بی‌طرفی چه سر و شکلی دارد؟

قبل از آن که اوکراین طرح‌هایش را ارائه دهد، روسیه گفت اوکراینی "بی‌طرف و غیرنظامی" را مد نظر دارد که ارتش و نیروی دریایی دارد و در کنار اتریش یا سوئد قرار می‌گیرد. اتریش بی‌طرف است و سوئد غیرمتعهد.

رئیس‌جمهور زلنسکی همین حالا هم اعلام کرده که اوکراینی‌ها دریافته‌اند که عضو ناتو نمی‌شوند: "این یک حقیقت است و باید به رسمیت شناخته شود."

روسیه می‌گوید رویکرد اوکراین "واقع‌بینانه‌تر" شده اما پیشنهادهای صلح این کشور را پیشرفت غیرمنتظره تلقی نمی‌کند، به همین دلیل جنگ ادامه خواهد یافت. اما پیشنهادهای کیف به این شرح است:

- اوکراین کشوری "خارج از بلوک" (یا غیرمتعهد) و غیرهسته‌ای می‌شود که هیچ پایگاه نظامی خارجی یا نیروهای نظامی خارجی در خاکش استقرار نمی‌یابد.
- تضمین‌های اکید و به لحاظ قانونی الزام‌آور کشورهایمانند بریتانیا، چین، آمریکا، ترکیه، فرانسه، کانادا، ایتالیا، لهستان و اسرائیل آنها را متعهد می‌کند در صورت مورد حمله قرار گرفتن اوکراین از آن دفاع کنند.
- کشورهای تضمین‌کننده باید با مشورت یکدیگر ظرف سه روز به دفاع از اوکراین برخیزند.
- اوکراین اجازه می‌یابد به اتحادیه اروپا بپیوندد.
- اوکراین به پیمان‌های نظامی-سیاسی نمی‌پیوندد و شرکت در هر مانور بین‌المللی با رضایت کشورهای ضامن انجام می‌شود.

تلاش برای پیوستن اوکراین به ناتو (و اتحادیه اروپا) در قانون اساسی سال ۲۰۱۹ قید شده است، بنابراین هر تغییری به همه‌پرسی نیاز دارد که چند ماه بعد اجرا می‌شود.

تکلیف کریمه و مناطق شرقی چه می‌شود؟

روسیه تا اینجا به برنامه اوکراین برای تعیین وضعیت آینده کریمه - که در سال ۲۰۱۴ به تصرف روسیه درآمد - طی مذاکره‌های ۱۵ ساله علاقه‌ای نشان نداده است. کرملین می‌گوید کریمه اکنون جزو خاک روسیه است و قانون اساسی روسیه اجازه مذاکره درباره وضعیت آن با دیگران را نمی‌دهد. ولادیمیر مدینسکی مذاکره‌کننده ارشد روسیه گفت: "بارها و بارها تکرار می‌کنم: موضع روسیه درباره کریمه و دونباس تغییر نمی‌کند."

بر اساس بخشی از پیشنهاد فوری صلح کیف، همه نیروهای روسیه باید خاک اوکراین را ترک کنند و آینده مناطق شرقی که در دست جدایی‌طلبان مورد حمایت روسیه هستند، از سوی رئیس‌جمهورهای دو کشور در معاهده آتش‌بس مورد بحث قرار خواهد گرفت.

اوکراین هرگز به صرف‌نظر کردن از قلمروی تحت حاکمیت خود رضایت نخواهد داد. اما ولادیمیر پوتین هم تمایل ندارد قلمروهای به دست آمده طی جنگ را از دست بدهد، بخصوص که هدف اعلام شده او "آزادسازی" شرق اوکراین بود.

اوکراین هرگز خواست روسیه برای غیرنظامی شدن را جدی نگرفته است و پافشاری روسیه بر "نازی زدایی" صرفاً تبلیغات روسیه بوده است. به گفته دمیترو کولبا وزیر امور خارجه اوکراین "این ابلهانه است، گاهی حتی خودشان نمی‌توانند توضیح دهند که منظورشان چیست."

رئیس‌جمهور زلنسکی گفته که آماده است به اقلیت روسی زبان همراه با زبان سایر کشورهای همسایه جایگاه جدیدی دهد و این را مشکلی جدی نمی‌بیند.

مشکل پوتین با ناتو چیست؟

از نظر رئیس‌جمهور روسیه، اتحاد نظامی دفاعی غرب شامل ۳۰ کشور فقط یک هدف دارد: دوپاره کردن جامعه روسیه و نابودی نهایی آن.

پیش از جنگ، او این خواسته را مطرح کرد که ناتو زمان را به سال ۱۹۹۷ برگرداند و پیشروی به سمت شرق را وارونه کند و نیروها و زیرساخت‌های نظامی خود را از کشورهای عضو که از سال ۱۹۹۷ به ناتو ملحق شده‌اند برچیند و "سلاح‌های تهاجمی را نزدیک مرز روسیه" مستقر نکند. این یعنی اروپای مرکزی، اروپای شرقی و کشورهای بالتیک.

از دید ولادیمیر پوتین غرب در سال ۱۹۹۰ قول داد که ناتو "یک وجب هم به سوی شرق" گسترش نیابد، اما زیر قولش زد.

البته این پیش از فروپاشی شوروی بود و قوی که به میخائیل گورباچف رئیس‌جمهور شوروی داده شد، فقط مربوط به آلمان شرقی و هنگام اتحاد دوباره آلمان بود. آقای گورباچف مدتی بعد گفت در آن زمان "موضوع گسترش ناتو هرگز مورد مذاکره قرار نگرفت."

آیا پوتین فراتر از اوکراین نقشه‌های دیگری دارد؟

اگر هم داشته است، عقب‌نشینی نظامی او در اوکراین شاید جاه‌طلبی‌های بزرگ‌تر و فراتر از مرزهایش را کمرنگ کرده باشد.

د پانو شمیره: له 3 تر 4

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکنی د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیرلو مخکې په خیر و لولئ

اولاف شولتز صدراعظم آلمان بعد از چند ساعت گفت‌وگو با رهبر روسیه به این نتیجه رسید: "پوتین می‌خواهد امپراتوری روسیه را دوباره بسازد... می‌خواهد وضعیت موجود در سراسر اروپا را با دیدگاه‌های خودش بازتعریف کند. و بی‌واهمه از نیروی نظامی برای انجام چنین کاری استفاده می‌کند." تاتیانا استانوواوا از موسسه "آر پلتیک" و مرکز کارنگی مسکو بیمناک است که حرکتی رو به رشد برای یک جنگ سرد جدید شکل گرفته است: "به شدت احساس می‌کنم باید خودمان را برای اولتیماتوم جدیدی به غرب آماده کنیم که از حد تصورمان نظامی‌تر و تهاجمی‌تر است."

رهبران غربی که شاهد علاقه آقای پوتین به ویران کردن شهرهای اروپایی برای رسیدن به اهدافش هستند، حالا دیگر خود را فریب نمی‌دهند. جو بایدن رئیس‌جمهور آمریکا به او لقب جنایتکار جنگی داده است و رهبران آلمان و فرانسه این جنگ را به عنوان نقطه عطفی در تاریخ اروپا تلقی می‌کنند.

روسیه پیش از جنگ خواسته بود همه سلاح‌های هسته‌ای آمریکا در خارج از مرزهایش از کار بیفتند. آمریکا پیشنهاد داده بود تا مذاکرات درباره محدود کردن موشک‌های کوتاه برد و میان برد و همچنین رسیدن به معاهده جدیدی درباره موشک‌های بین قاره‌ای آغاز شود. اما حالا بعید است چنین اتفاقی بیفتد.

چه چیزی در انتظار خود روسیه است؟

ولادیمیر پوتین از ابعاد پاسخ غربی‌ها به حمله نظامی‌اش میبهرت مانده است. او می‌دانست اعضای ناتو هرگز پا به خاک اوکراین نمی‌گذارند، اما گستردگی تحریم‌هایی را که همین حالا هم تاثیر شدیدی بر اقتصاد روسیه گذاشته‌اند، حدس نمی‌زد. او خشمگین است.

اتحادیه اروپا، آمریکا، بریتانیا و دیگر کشورهای غربی اقتصاد روسیه را به شیوه‌های متنوع هدف قرار داده‌اند: - دارایی‌های بانک مرکزی روسیه مسدود شده و بانک‌های اصلی آن از شبکه انتقال پول بین‌المللی موسوم به سوئیفت کنار گذاشته شده‌اند.

- آمریکا واردات نفت و گاز روسیه را ممنوع کرده است. اتحادیه اروپا قصد دارد ظرف یک سال واردات گاز از روسیه را به یک سوم کاهش دهد. بریتانیا قصد دارد وابستگی به نفت روسیه را گام به گام تا پایان سال ۲۰۲۲ تمام کند.

- آلمان توافق درباره خط لوله گاز "نورد استریم ۲" را به حالت تعلیق درآورده است، پروژه‌ای که حاصل سرمایه‌گذاری بزرگ از طرف روسیه و شرکت‌های اروپایی بود.

- خطوط هواپیمایی روسیه از ورود به آسمان اتحادیه اروپا، بریتانیا، آمریکا و کانادا منع شده‌اند. - تحریم‌های شخصی شامل حال ولادیمیر پوتین، سرگی لاوروف وزیر امور خارجه و بسیاری از اشخاص دیگر شده است.

هیچ نوع معاهده صلحی با اوکراین این تحریم‌ها را لغو نمی‌کند و ولادیمیر پوتین این را می‌داند. در عوض او سراغ روس‌هایی رفته که با جنگ مخالف‌اند. او در این باره گفت: "مردم روسیه همیشه تفاوت وطن پرستان واقعی از اراذل و خائنان را تشخیص می‌دهند."

بیش از ۱۵ هزار و سیصد تن از معترضان به جنگ بازداشت و در عمل صدای همه رسانه‌های مستقل خاموش شده‌اند.

هیچ مخالف سیاسی باقی نمانده است؛ آنها یا از کشور گریخته‌اند یا مانند الکسی ناوالنی یکی از رهبران مخالفان دولت برای سال‌ها به حبس در زندان جدا افتاده و حفاظت شده محکوم شده‌اند. (پایان مقاله بی بی سی)